

Kijk op Kunst

Wandel- en fietsroutes in de gemeente Wijchen

Inleiding

Lengte fietsroute

72 kilometer (totale route)

Deze is onderverdeeld in:

Route 1:

30 kilometer (Wijchen, Hernen, Bergharen)

Route 2:

22 kilometer (Wijchen, Niftrik, Balgoij)

Route 3:

20 kilometer (Wijchen, Alverna)

Lengte wandelroute

9 kilometer

Start

VVV Serviceshop Wijchen,

Stationsplein 2, Wijchen

tel. 024-6451144

www.vvwijchen.nl

Eten en drinken

In het centrum van Wijchen zijn veel goede horecagelegenheden. Ook elders komt u ze tegen: in Bergharen, Niftrik, Balgoij en Alverna

Openbaar Vervoer

NS Station Wijchen

Fietsverhuur

Informeer bij de VVV Serviceshop Wijchen naar mogelijkheden voor fietsverhuur.

Informatie kunst

Voor meer informatie over de vermelde kunstwerken en kunstenaars kijk op www.wijchen.nl

Hoe maak je kunst toegankelijker? Hoe laat je mensen kunst in hun omgeving beleven? Deze vragen hebben ertoe geleid dat deze brochure is ontwikkeld. De gemeente Wijchen is trots op haar kunstwerken en wil deze graag aan u laten zien. Alle hedendaagse kunst in de openbare ruimte vindt u in de brochure 'Kijk op Kunst' terug. Bij elk kunstwerk staat een korte beschrijving.

Het doel van buitenkunst kan zeer verschillen. Afhankelijk van de situatie: louter verfraaien, de ruimte aankleden, de belevingskwaliteit vergroten, aanknopingspunten bieden voor herkenning en identificatie. In de visie van de gemeente Wijchen moet kunst altijd iets 'toevoegen', een extra dimensie geven, aanzetten tot nadenken, anders laten kijken, inspireren. Kunst is net als groen een onmisbare kwaliteit in de leefomgeving.

De gemeente Wijchen kent twee soorten kunstopdrachten. Er zijn algemene opdrachten die voortkomen uit het kunstplan Wijchen. Deze hebben als leidraad, dat de kunst op bijzondere wijze betekenis geeft aan woon- en leefomgeving. Daarnaast zijn er objectgebonden opdrachten bij bouwwerken op basis van 1% van de projectbegroting. Dankzij deze opdrachten blijft het plaatsen van kunst in de leefomgeving in ontwikkeling. De gemeentelijke adviescommissie beeldende kunst zet de opdrachten uit in samenspraak met gebruikers en betrokken inwoners.

Routeaanwijzingen

U vindt de routeaanwijzingen steeds in de linker- of rechterkolom van de pagina's. Daarnaast staan de beschrijvingen van de kunstwerken. Achterin het boekje vindt u een uitneembaar kaartje met een plattegrond van de fietsroutes.

De totale lengte van deze fietsroutes langs kunstwerken in de gemeente Wijchen is 72 km (route 1, route 2 en route 3). De routebeschrijving is aangegeven met de kleuren geel, groen en oranje. Daarnaast staan de beschrijvingen van de kunstwerken. De route is ook op te splitsen in de volgende routes:

Route 1: Wijchen, Hernen en Bergharen (30 km) aangegeven in de kleur geel

Route 2: Wijchen, Niftrik en Balgoij (22 km) aangegeven in de kleur groen

Route 3: Wijchen en Alverna (20 km) aangegeven in de kleur oranje

U kunt de route in zijn geheel fietsen, maar u kunt de route ook tussentijds starten of stoppen.

Afkortingen routeaanwijzingen

LA = Linksaf, RA = Rechtsaf, RD = Rechtdoor, GO = Gaat over in (x) = kunstwerk

Route 1

Wijchen, Hernen en Bergharen (30 km)

Start van de fietstocht is de VVV Serviceshop Wijchen, Stationsplein 2 in Wijchen. Vanaf hier de straat oversteken RA en direct het fietspad op. **1** Na het kunstwerk direct LA (fietspad) en direct RA de Spoorstraat in.

De Spoorstraat vervolgen en na het park direct LA, Spoorstraat vervolgen **2** RA de Burchtstraat in. Deze blijven volgen en rechtdoor rijden deze GO in Oude Klapstraat. Aan het eind RA Hogeweg op. ➔

1 OMHOOGWIJZEND TEKEN

Bij dit kunstwerk staan de driehoek en de cirkel centraal. Vanuit het platte vlak wordt er ruimtelijk vorm gegeven aan de driehoeken die met de punten aan elkaar zijn verbonden. De kunstenaar Erzsike Mári maakt bewust gebruik van de weerspiegeling van de omgeving en de weerkaatsing van het licht. Hierdoor ontstaat de illusie dat er niet alleen primaire kleuren gebruikt zijn. Het geschilderde beeld is vervaardigd uit staal en is in 1989 geplaatst. Erzsike Mári is in 1945 in Hongarije geboren en in 1971 naar Nederland gekomen. In haar werken gaat zij uit van de meest elementaire vormen: de driehoek en de cirkel. Dit omdat de hedendaagse samenleving volgens haar al complex genoeg is.

2 DE HOEFSMID

“De Hoefsmid” (1986) is een eerbetoon aan de Wijchense smid Jan Moors. Hij was een van de meest markante persoonlijkheden die Wijchen gekend heeft. Op de plaats waar tot 1987 de oude smidse stond, is nu Blokker gevestigd. Bij het vervaardigen van het bronzen beeld hebben de kunstenaars Henk Göbel en Marga Carlier foto's gemaakt van een hoefsmid die een paard aan het beslaan is. Dit om de houding van de smid ten opzichte van het paard zo goed mogelijk te verwerken in het beeld.

Bij veel werken van het duo Göbel en Carlier wordt op gevoelsmatige wijze samengewerkt. Beiden volgden de Kunstacademie in Arnhem (afdeling Beeldhouwen) en de Jan van Eyck Academie in Maastricht (afdeling beeldhouwen). Henk Göbel raakte vooral geïnspireerd door natuurvormen, Marga Carlier door oude culturen.

De Stationslaan en het spoor oversteken en direct LA het fietspad, parallel met het spoor op. Na ca. 500m GO in Kraaijbergen 92. ③

Kraaijbergen 92 blijven volgen GO in Kraaijbergen 91 dan direct RA Kraaijbergen 90 en weer direct RA de Kraaijbergen 83 in. Aan het eind LA Kraaijbergen 70 en dan direct RA Kraaijbergen 28 in.

Aan het eind LA. U komt nu aan in de wijk Homberg en bent in de Homberg 25. Weg vervolgen GO in Heilige Stoel 66. Nu de 2° RA, Heilige Stoel 38 in. Na ca. 500 m aan de linkerkant op de hoek met de 48° straat in het plantsoen beeld ④ Heilige Stoel 38 verder rijden. ➔

③ PIRAMIDE

De piramide (1976) staat verdeckt opgesteld en is voor menig wandelaar en fietser moeilijk te zien, maar vanuit de trein altijd goed te bewonderen. De piramide staat voor één van de mysterieuze dingen op aarde zoals de piramides van Egypte en Mexico.

Voor kunstenaar Gerard Walraeven is het meer een gevecht met het materiaal. De combinatie van roestvrij staal met het cortënstaal geeft dit aan. Gerard Walraeven is een kunstenaar die de strijd met geometrische vormen aangaat. De vorm en het materiaal beelden het gevecht uit dat de kunstenaar heeft om het harde materiaal een zacht karakter te geven. Hij werkt met geometrische vormen om bij de toeschouwer de illusie te wekken dat staal plooibaar is. Hij zegt hierover: "Ik vecht met het materiaal en de vorm op de manier waarop ik dat wil en niet anders".

Gerard Walraeven is geboren in Nijmegen en volgde de opleiding Psychopolis in Den Haag.

④ ONDER MOEDERS PARAPLU

Dit beeld is gemaakt naar aanleiding van het bekende versje "Onder moeders paraplu". Het bronzen beeld is in 1973 in eerste instantie geplaatst bij verzorgingscentrum De Elsthof in Wijchen, maar is later door de gemeente naar deze nieuwe locatie verplaatst. Bij het vervaardigen van het beeld is de kunstenaar Ed van Teeseling (Nijmegen) ervan uitgegaan dat oudere mensen het leuk vinden om naar kinderen te kijken en over vroeger te praten.

5 DE TAFEL

In dit beeld (1994) zijn de bekende attributen uit het werk van kunstenaar Klaas Gubbels bij elkaar gebracht. De voorwaarde waaraan het kunstwerk op deze specifieke plek moest voldoen, was beschutting bieden tegen de regen. De tafel is zo gemaakt dat je er met meerdere mensen onder kunt schuilen.

De Tafel is door Klaas Gubbels (in 1934 geboren te Rotterdam) gemaakt van staal en met de hand geschilderd. In het park geplaatst in 1994. Het werk van Klaas Gubbels is o.a. te zien in het Museum Boijmans van Beuningen in Rotterdam en het Stedelijk Museum Amsterdam.

6 HET PRIEEL

Het prieel is geen prieel in de traditionele zin van het woord. Het is hier een vrolijk herkennings-, rust- en verzamelpunt en bereikbaar voor jong en oud. Kinderen kunnen er lekker op klimmen. Tevens dienen de blokken tot zitplaats voor wie uit wil rusten of zomaar even wil rondkijken.

Het beeld is in 1992 door Hans Vos gemaakt van gekleurd staal op geschilderde betonblokken. De beelden van Hans Vos (geboren 1957) zijn momentopnames uit een stroom van ideeën. "Het beeld is niet meer dan een afspiegeling van een klein stukje ontwikkeling", aldus Hans Vos (Nijmegen).

Aan het eind de rotonde oversteken LA Klapstraat in. Direct na het kunstwerk 5 RA via het park (schelpenpad) naar de Pauwstraat. Aan het einde RA de Tunnelweg op gaan. 6 GO in Korte Pas, links aanhouden en 4° LA Passedwarsstraat GO in Kruisbergseweg. ➡

Na ca. 500 m LA Hoefsestraat in. **7** Na de Hoefsestraat bij de rotonde de Randweg Noord oversteken en de Veenhof 25 inrijden. De Woeziksestraat oversteken en links aanhouden Saltshof 10 inrijden **8**. Op het plein LA Saltshof 28^e straat in dan 1e LA Saltshof 21. 1^e RA Saltshof 21 in en 1^e LA de Saltshof 30 inrijden, GO in de Donkerstraat.

Aan het einde op rotonde RA Kavelpad in. Deze doorrijden gaat na 7,4 km over in Broekstraat. U bent nu in Hernen. Op het einde van deze straat (Dorpsstraat) RA. Deze weg blijven volgen GO in Stompdijk. Weg vervolgen tot in Bergharen. (Dorpsstraat) Rechts staat de muziekkiosk met de fotografische plafondschildering. **9** →

7 VUURVOGELS

Het beeld (1993) geeft een opvallende vogelvucht weer, gevangen in een bolvorm. De kunstenaar heeft nadrukkelijk rekening gehouden met de plaats die het beeld zou krijgen bij de ingang van het verpleeghuis. Het beeld is vervaardigd van brons, dat in het zonlicht voor fascinerende kleurschakeringen zorgt. De vogels symboliseren de saamhorigheid en identiteit van de bewoners. Op deze manier kunnen de bewoners zich met het beeld identificeren.

Kunstenaar Jos Hermans volgde de kunstnijverheidsschool in Maastricht en de Academie en Hoger Instituut in Antwerpen. De beelden van Jos Hermans schrijven niet voor wat de kijker moet zien, ze geven zelf tekst en uitleg. Bij de vuurvogels spreekt het beeld voor zich. Er is maar één uitleg mogelijk.

8 ZONNEVELD

Dit monumentale kunstwerk van Jan van IJzendoorn is geplaatst in 1996 en heeft duidelijke, geometrische vormen. Je ziet een aantal grote granieten stenen die in twee halve cirkels geplaatst zijn met in het midden een bol. Bij elkaar is het een soort uurwerk. De cirkel laat de continuïteit van de tijd zien. Je ziet er de weerbarstige, haast tijdloze stenen. Tegelijk zie je gedurende het jaar de verandering van de seizoenen door het spel van het licht en het groen er omheen. Een cirkel symboliseert ook hoe je zelf ten opzichte van de tijd staat. Een cirkel omringt je; je staat er in of je staat er buiten.

Er is geen steen zo duurzaam als graniet. Het is bijzonder als zo'n steen uit de groeve komt en van natuur tot cultuur verrijst. Bij het polijsten laat je het binnenste van de steen zien en komt de optimale kleur van de steen naar voren.

Tussen de twee halve ringen met stenen ziet u een blauwe bol en een ovaal die verzonken ligt in een kom, met bij de ovaal een cilinder waarop een gedicht staat, "Het Zonneveld". Aan de beelden wordt door middel van taal betekenis toegevoegd. De bol en het ovaal vormen het midden van de cirkels, het zijn de brandpunten van tijd en ruimte in het Zonneveld.

*Zonneveld
Licht wordt schaduw
Schaduw volgt de bron
De bron is het licht*

*Een boog in de tijd
De tijd wordt zichtbaar
Stilstaand en bewegend*

*Aarde is ontvankelijk
Ontvankelijk is 't veld
Leeg en vol tegelijk*

9 IN DE WOLKEN

Deze fotografische plafondschildering in de muziekkiosk is een "ode aan de muziek". Ook als er geen muziek is, is het de bedoeling dat de muziekkiosk er zo uitziet dat je als het ware de muziek hoort. Dat je zin krijgt om er te gaan dansen. De ruimte heeft iets hemels; als je er bent, kun je je in de wolken voelen. De figuranten zijn dorpsbewoners die speciaal voor dit portret zijn geportretteerd. Het zijn toehoorders van de muzikanten, of wellicht de muzen. De fotografische plafondfoto is in 2001 gemaakt door Margriet Smulders uit Nijmegen.

10 DE BEGROETING

Dit beeld stelt niet een bepaalde persoon voor uit de geschiedenis, geen staatsman, beroemdheid of heilige. Daarom heeft hij geen gezicht. Hij wacht en staat voor "de begroeting" met zijn opgeheven lantaarn. De begroeting bij binnenkomst voor bezoekers aan Hernen en bovenal de begroeting bij thuiskomst voor de inwoners van Hernen. En wie weet bent u die thuiscomer op een dag en zwaait even. En dan pas weten we dat het beeld op zijn plaats staat. Het beeld is gemaakt door Marion Jebbink uit Arnhem en vervaardigd uit Franse kalksteen (pierre de lens). In 2001 is het in Hernen geplaatst.

Ter hoogte van de kerk, rechts de Weem. (Hier wordt in 2008 in het plaveisel een geïntegreerd kunstontwerp gerealiseerd van Ruud-Jan Kokke. Een visualisatie van de rivierduinen waarop Bergharen is gebouwd.)

Nu gaat u links aanhoudend de Dorpsstraat verder vervolgen en dan 2^e weg LA de Breekwagen in. Daarna 1^e LA de Oude Schaarsestraat in. Aan het eind LA, de Schaarsestraat. 1e RA het Neerveld in.

Daarna LA de Dreef inrijden. **10** In Hernen klein stukje terug (de Dreef in westelijke richting) en 2^e LA Flerdeweg in. Deze gaat over in de Ruffelseweg.

Einde route 1

U kunt uw route vervolgen, zie volgende pagina route 2 (groen) →

► naar startpunt

Na ca. 1,5 km LA met aan de linkerzijde het verkeersknooppunt Bankhoef. LA de Nieuwe Laagstraat in. Even parallel met de snelweg A50 oprijden en via tunnel deze snelweg passeren. Daarna RA het spoor oversteken en dan direct LA het fietspad op (Lagestraat), deze GO in De Beemd. Deze volgen en de Stationslaan in tot aan de VVV Serviceshop Wijchen.

► Startpunt route 2

Start van de fietstocht is de VVV Serviceshop Wijchen, Stationsplein 2 in Wijchen. De Stationslaan oversteken en in westelijke richting het fietspad uitrijden en bij de Westerdreef oversteken en het fietspad blijven volgen, links van de spoorlijnen, richting A50. RA (Lagestraat) het spoor oversteken, LA via de tunnel naar de andere kant van de A50. RA Nieuwe Laagstraat. Aan het eind LA Ruffelseweg.

Route 2

Wijchen, Niftrik en Balgoij (22 km)

Weg vervolgen en LA Maasbandijk op. Na spoorwegovergang en verkeersbrug LA Dorpsstraat en direct RA Kerkstraat in.

11 U bent nu in Niftrik. →

11 DE KONINGSVOGEL

Het plaatselijke schuttersgilde St. Damianus bestaat al vanaf de 15e eeuw en is nog steeds zeer actief in Niftrik. Jaarlijks wordt een schuttersfeest georganiseerd met de traditie dat een houten vogel van een paal moet worden geschoten. Elke vier jaar is de winnende schutter de nieuwe koning. Als ereteken worden hem de zilveren naamschildjes van alle vorige koningen omgehangen. Ook de nieuwe koning laat een schildje maken, waarin zijn devies of een vers staat gegraveerd. De Koningsvogel houdt het midden tussen een gestileerd mensfiguur en een vogel. De figuur draagt een verenkleed van gouden schildjes. Het gelakte en geschilderde bronzen beeld is in 1999 op het Kerkplein voor de St. Damianuskerk geplaatst en is gemaakt door Jerome Symons uit Arnhem.

12 HET BEWOONDE LANDSCHAP

Het dorp Balgoij heeft volgens kunstenaar Adri Verhoeven (Kerkdriel) het karakter van een bewoond landschap. Door de uit elkaar liggende bebouwing van Balgoij zijn de sporen van menselijke activiteit, zoals schuurtjes, woningen en akkertjes, nergens dominant in het rivierenlandschap te vinden. Overal blijf je tussen de bebouwing door de verte ervaren. Het blijft landelijk en je voelt steeds de nabijheid van de rivier.

Het beeld bestaat uit een grote brute blok natuursteen, waarvan de vorm verwijst naar een schuurtje. Tegen het blok leunt een afgeronde gepolijste granieten steen. Als een waardevol object wordt hij bij het gebouwtje bewaard. Door de plaatsing op de dijk, buiten het dorp wordt het idee opgeroepen van een betekenisvol wereldje dat toegevoegd is aan het landschap. Het beeld is in 1999 aan de Maasbandijk in Balgoij geplaatst.

13 DE KIKKER

Als symbool voor dit kunstwerk heeft de kunstenaar gekozen voor een kikker. De kikker is de trouwste bewoner van onze eigen kleine natuur. De kikker is voor iedereen zichtbaar. Hij laat zich zelfs vrij makkelijk vangen. Hoewel dat hem kwetsbaar maakt, blijft hij toch steeds bij de mensen in de buurt. Als de kikker uit onze omgeving verdwijnt, dan weten we dat het echt fout gaat. Gelukkig lijkt de kikker onuitroeibaar. Een beetje eng om vast te pakken, maar oersympathiek. De kikker is gemaakt van brons omdat dat materiaal intensief gebruik verdraagt, weerbestendig is en niet makkelijk ten prooi valt aan vernieling.

Beeldend kunstenaar Marcel Warmenhoven (Schiedam) heeft in samenwerking met leerlingen van Basisschool De Trinoom een beeld gemaakt dat een plaats heeft gekregen op de speelplaats. Op 16 november 2006 is het kunstwerk onthuld door deze leerlingen.

14 DE TRINOOM

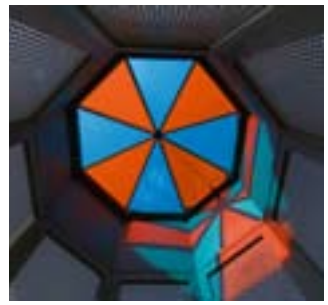
Een trinoom is het symbool van deze school. Een trinoom is specifiek wiskundig materiaal voor het Montessori onderwijs. Het is een kleine blok-kendoos opgebouwd uit 27 kubussen. Drie blokken zijn gelijkzijdig, de rest zit daar tussenin. Een trinoom wordt op school gebruikt in de onderbouw als bouw materiaal, in de middenbouw als meetmateriaal en in de bovenbouw voor inhoudsberekening. De beelden zijn vervaardigd uit keramiek en in 1998 geplaatst bij de hoofdingang van basisschool De Trinoom.

De kunstenaar Michel Kuipers (Eindhoven) is in 1949 geboren in Gouda. Hij volgde de Academie van Beeldende Kunsten St. Joost (richting vormgeving/keramiek). Michel Kuipers maakt beelden waarbij hij gebruik maakt van keramische technieken en materialen. Het contrast tussen een gladde en geglazuurde huid en het ruwe oppervlak van natuurlijke klei speelt daarin een belangrijke rol.

1^e RA richting dijk, op de dijk LA en de Maasbandijk vervolgen ca. 4 km. 12 Na 'Het Bewoonde Landschap' 1^e weg LA (Boomsestraat). U bent nu in Balgoij. (vanaf Niftrik tot Balgoij is ca. 9 km).

Deze weg blijven volgen, GO in Torenstraat en aan het eind de Drutenseweg oversteken. (Voorzichtig, drukke weg!)

RA Rijdtsestraat, 1^e straat links de Wordsestraat in. Vanaf de Wordsestraat het fiets/wandelpad op en dan het 2^e pad RA de Lingert 60 (links op schoolplein 13). 1^e LA Diemewei 40 (links op schoolplein 14). ➡

Er zijn klassieke, sobere uitgangspunten gebruikt voor het bouwsel en het heeft een fragiel en transparant karakter. In sommige opzichten heeft het een associatie met een tuinhuis of theehuis.

Het bouwsel is gemaakt door Ruud van de Wint. Dit kunstwerk verschilt in een belangrijk opzicht van andere sculpturen van Ruud van de Wint. In plaats van oxidatie van het materiaal tastbaar te laten, is hier een lichtgrijze coating op het ijzer aangebracht. Van de Wint gaat altijd uit van de autonomie van een sculptuur. Niet een locatie bepaalt voor hem het beeld, maar het beeld zelf bepaalt de plek. Ofwel het karakter en de uitstraling van het kunstwerk creëren op die bepaalde locatie het karakter van die plek. Daarom is er geen onderscheid tussen de beelden die hij heeft gemaakt voor een opdrachtgever en de beelden die tot het "vrije werk" worden gerekend.

15 HET BOUWSEL

Het bouwsel is bedoeld als een architectonische sculptuur die tegelijkertijd een beeld is, maar ook een gebruiksfunctie heeft. Het is een achtkantig, stalen bouwsel met een diameter van drie meter en een hoogte van zeven meter. Tussen het bovenste deel en de onderkant bevindt zich een gedeelte van geperforeerd staalplaat. Wanneer u er omheen loopt, ontstaat er een optische beweging van bijzondere patronen. De bovenvorm is een soort "hoed" van drie meter hoog en heeft een verholten dakconstructie die afgesloten is met acht segmenten glas, afwisselend in de kleuren blauw en oranje. Het uitgangspunt voor deze vorm is de kromming of een deel van de ellips.

Weg vervolgen tot op plein, **15** het plein rondrijden en de 2° RA de Meren 10 en dan RA de Woordsestraat weer op. GO in Woordsesteeg. Woordsesteeg vervolgen tot aan de kruising met de Balgoijseweg en daar RA. Aan het eind van deze weg **16** →

16 DE STROOM

“If you can’t beat them, join them!” De kunst vormt zich in de typologie van de verkeersborden en wegmarkeringen, maar brengt een onverwachte, poëtische, associatieve boodschap. Bij elke afslag naar het buitengebied van de gemeente, aan de ringweg rond Wijchen, staan op vluchtheuvels of in de berm telkens twee ovale “verkeersborden” op een gebogen mast. De borden dragen aan weerszijde afbeeldingen van “water in verandering”. Het stromen van water als metafoor voor het stromende verkeer. De 7 x 2 kunstwerken van De Stroom zijn in 2004 geplaatst en gemaakt door beeldend kunstenaar Paul de Kort uit Vleuten. Deze reeks is de 1^e serie beelden uit het grotere plan van deze kunstenaar onder de naam “Panta Rhei”. Panta Rhei bestaat in totaal uit drie series. Twee andere reeksen met een nieuwe thematiek zijn in voorbereiding en komen bij de aansluitingen van de ring naar het centrum (De Bron) en naar de wijken (Het Sediment).

17 DE AKKER

“De Akker”, bestaande uit 12 gras-spieten, is bedoeld als spirituele herinnering aan het eeuwenoude landschap van de plek waarop “De Akker” zich bevindt. Het was de droom van iedere boer om zijn gras hoog te hebben en de planten op zijn akker in mooie regelmaat te hebben staan. Om iets van deze vroegere sfeer te proeven is “De Akker” bewust voor de entree van het wijkcentrum geplaatst. Wanneer de bezoeker van het wijkgebouw door “De Akker” loopt, hoopt kunstenaar Huub Kortekaas dat hij de oude droom van zijn voorouders beleeft en met een glimlach naar zijn huidige bestaan kijkt.

In de jaren '70 van de vorige eeuw maakt Huub Kortekaas vooral Kiemplantjes, Boontjes, Zaailingen en Akkertjes in brons en monumentale planten in cortenstaal. In de jaren '80 worden Tempels, Zetels en Poorten gerealiseerd. Huub Kortekaas probeert in zijn werk de spanning van de knop voor de bloei weer te geven. “De Akker” is vervaardigd uit cortenstaal en in 1987 geplaatst.

LA (rotonde $\frac{3}{4}$) Zuiderdreef in en direct RA naar Huissteden 14 (fietspad). **17** RA naar Huissteden 13 en fietspad RA door het park. LA naar Diepvoorde 33 en 34 en Meester van Coothlaan in. Doorrijden en via het bruggetje het Wijchense Meer oversteken.

Einde route 2

U kunt uw route vervolgen, ga direct RA aan de linkerzijde van de Meerdreef, zie volgende pagina route 3 (oranje).

► naar startpunt

De Meester van Coothlaan **18** inrijden GO in Bronckhorstlaan en eindigt op het Stationsplein bij de VVV Serviceshop Wijchen.

► Startpunt route 3

De start van dit deel van de fietstocht is de VVV Servicehop Wijchen, Stationsplein 2 Wijchen.

Het Stationsplein oversteken en de Bronckhorstlaan in rijden, deze GO in de Meester van Coothlaan. Doorrijden tot aan de rotonde 3^e afslag nemen (aan de linkerkant van de Meerdreef) (18).

Route 3

Wijchen en Alverna (20 km)

Voor het zwembad staat De Poort 19. RA de Oosterweg op. Bij het Cultureel Centrum 't Mozaïek 20. Verder de Oosterweg vervolgen. ➔

18 BLUE BOAT

De Blue Boat (1998) is als een baken in de stilte van het landschap en staat symbool voor de geschiedenis van de mens en zijn eeuwig zoeken en trekken. De boot beweegt door water en wind en ligt voor anker. Het is een plaats van veiligheid (huis), van verlangen naar verre oorden en afscheid (boot), van energie (kopen "vishengel"), van het leven en de erotiek (vis) en van het bekende en het onbekende (water). Het werk heeft de kleur van de hemel en de zee: blauw. Met dit werk kan iedereen in gedachten zijn eigen reis maken; een brug tussen mens en natuur. De Blue Boat is gemaakt uit aluminium (legering) en in kleur gespoten.

De kunstenaar Kazuo Katase is geboren in 1947 in Shizuoka in Japan. Hij woont en werkt sinds jaren in Kassel in Duitsland. Vanaf 1973 exposeert hij op (inter)nationale tentoonstellingen. Zijn werk draagt sporen van zowel oosterse filosofie als van Europese culturele ontwikkelingen.

19 DE POORT

De Poort is niet in de letterlijke betekenis uitgewerkt. "De Poort" is als beeld in de buurt van de symboliek een letterlijke poort gebleven. Het heeft een smalle doorgang waar je maar net doorheen kunt lopen. Het is geen triomfboog met een grote statige ruimte. Deze poort richt zich als een vizier op het omringende park. Aan "De Poort" zijn twee slingerende wanden bevestigd. Deze wanden scheiden de buitenruimten van voor en achter de poort.

Het beeld is gemaakt van brons en hardsteen en is in 1992 gemaakt door Cor Litjens. In zijn werk gaat hij spaarzaam om met materiaal. Elk beeld dat hij maakt heeft het karakter van een schets.

21 TIJL UILENSPIEGEL

De historie van Tijl Uilenspiegel behoort al eeuwen tot de meest populaire werken van de wereldliteratuur. Het volksboek werd rond 1510 in het Hoogduits geschreven en beschrijft de lotgevallen van een man die zijn leven lang geen gelegenheid voorbij laat gaan om zijn medemens te bedriegen en te misleiden. Niet alleen om in zijn levensonderhoud te voorzien, maar ook om het vermaak dat hij zichzelf en anderen hiermee verschaft. Tegelijkertijd houdt hij de laat-Middeleeuwse maatschappij een spiegel voor, uit zich kritisch over adel en geestelijkheid, maar ontziet ook de gewone man niet. Het beeldje van Tijl Uilenspiegel werd in 1959 geplaatst bij de toen gloednieuwe jongensschool aan de Leemweg in Alverna. Het beeld is 10 jaar na plaatsing gestolen en waarschijnlijk omgesmolten (het brons vertegenwoordigde destijds een waarde van fl. 4.000,00). De Arnhemse kunstenaar Auguste Manche die het beeld gemaakt heeft, is in 1994 opgespoord in het Oostenrijkse Kapfenstein, waar hij toen woonde. Auguste Manche maakte een remake van het beeld, waardoor Tijl kon worden herplaatst aan de Francisusstraat in Alverna. In 2005 werd het daar verwijderd door de gemeente om op 23 september 2007 herplaatst te worden in het nieuwe dorpshart van Alverna.

22 TWEE MONUMENTALE HOOFDEN

Het kunstwerk bestaat uit twee identieke rode vrouwenhoofden die het gezicht draaien in tegenovergestelde richting. De gezichten ogen klassiek (Italiaans/Romaans). De hoofden zijn zo geplaatst dat het lijkt alsof de één richting Wijchen kijkt en de ander Wijchen uit kijkt. Het idee is ontstaan door de roterende verkeerssituatie waar het kunstwerk staat. Tevens refereren de draaiende hoofden volgens de

Na ca. 375 m op 'ronde' kruising **16** (De Stroom, zie pagina 11) rechtdoor de Oosterweg blijven volgen tot het einde. De rotonde met de Graafseweg recht oversteken. (Opletten, gevaarlijke kruising!)

Op de Parallelweg met Graafseweg LA, 1^e RA de Gomaruis Messtraat volgen en aan het eind LA de Heumenseweg in. **21**

Graafseweg oversteken naar Leemweg. ➔ of route naar beeld **22** (vermoedelijke plaatsing van dit beeld is in 2009).

route naar beeld 22: 3^e RA Groenewoudseweg. Aan het einde LA Panhuisweg. Einde RA parallelweg Graafseweg. Op rotonde **22**. Ronde oversteken naar Nieuweweg. 1^e LA parallelweg Graafseweg vervolgen. Bij Leemweg RA.

20 GROEI

Kruisbeeld, harp en G- of muzieksleutel. Zomaar wat bijnamen voor het "geometrisch abstracte werk" uit 2006, zoals Herman Kruis zijn sculptuur zelf omschrijft. Voor kunstenaar Kruis symboliseert het werk de expansie van Wijchen. Het beeld is gemaakt van roestvrij staal, messing, trespas (zwart) en staat op een sokkel van Belgisch hardsteen. "Het roestvrij staal is hard en onverzettelijk. Het zachte messing staat voor het frivole. Het kunststof maakt het een kunstwerk van deze tijd."

→ **vervolg route**
 Doorrijden tot 2^e straat
 LA Sint Jorispad. 2^e RA
 Valendrieseweg in en volgen
 tot aan de Ringlaan en daar
 RA. **23**

Ringlaan doorrijden, 2^e
 straat LA Acaciastraat in
 1^e rechts Everardusplein.
24 Nu omdraaien en de
 Acaciastraat terug rijden.
 Ringlaan oversteken en
 RA Urneveldweg op. **25**
 RD, weg GO in zandpad
 linksaanhouden. LA
 Sint Jorispad, Leemweg
 oversteken, St. Jorispad
 vervolgen. Einde LA en
 gelijk RA Havenweg in, 2^e
 LA Kamerlingh Onnesstraat.
26 →

kunstenaar ook aan de “dualiteit” van het Tweestromenland. Dat ze elkaars spiegelbeeld zijn is een formele opstelling die de beelden een mooie plechtigheid meegeeft die passend is voor het gevoel van een entree. Het beeld is vervaardigd uit beton, uitgevoerd als metselwerk. De beelden zijn vier meter hoog. Het dynamische en toch klassieke karakter van de twee hoofden creëren een bijzondere entree voor Wijchen.

Kunstenaar Bea Stienstra is in 1967 geboren in Gasselternijveen. Zij woont en werkt in Amsterdam en heeft haar opleiding gevolgd aan de Academie Minerva in Groningen en de Rijksacademie van Beeldende Kunsten in Amsterdam.

23 COMMUNICATIE

Het kunstwerk bestaat uit twee zittende figuren die op een flinke afstand tegenover elkaar zitten met de gezichten naar elkaar toe. De beelden zijn schuin neergezet, zodat het lijkt alsof het ene beeld groter is dan het andere. De beelden zijn met elkaar verbonden door een straatje. De afstand geeft de spanning aan tussen de twee. Die afstand is wezenlijk, het kan de afstand zijn tussen haat en liefde. Het beeld komt op zijn locatie goed tot zijn recht. Door de ruimte rond het beeld komt de betekenis extra sterk naar voren. Men gaat zich afvragen wat de figuren aan het doen zijn. Communiceren ze nu wel of niet met elkaar. Er heerst een spanningsveld dat voelbaar is.

Het bronzen beeld is door kunstenaar Ronald Tolman in 1990 gemaakt. Je kunt aan de textuur van het beeld zien dat de kunstenaar het beeld in was gemodelleerd heeft. Ronald Tolman is geboren in 1948 in Amsterdam. Hij heeft geen opleiding gevolgd maar heeft zichzelf ontwikkeld door middel van zelfstudie en experimenteel onderzoek.

Zo is hij tot een manier van werken gekomen waarbij de beelden een dramatische voorstelling bezitten. De manier waarop de mensen in de samenleving functioneren en zich een weg banen tussen goed en kwaad houdt hem bezig.

24 GEDENKBEELD EVERARDUS

Toen de Everarduskerk werd afgebroken is besloten dat er een kunstwerk ter herinnering aan de Everarduskerk moest komen. De Everarduskerk was een modern bouwwerk dat halverwege de jaren zestig werd ingezegend. Na 1990 liep het kerkbezoek terug. De Everardusparochie was inmiddels opgegaan in parochie De Hoeksteen. De laatste mis heeft plaatsgevonden in juni 1994. Het altaarblok en de klok is verwerkt in het kunstwerk dat geplaatst is in 1998. Het beeld is gemaakt door kunstenaar Huub Kortekaas.

25 RITHME

Kunstenaar Hedda Buijs heeft in 1993 de opdracht gekregen om een beeldend accent aan te brengen op de glazen pui constructie van het wijkgebouw in Wijchen Oost. Transparantie en kleur spelen hierbij de hoofdrol. Elk van de 12 ruitsegmenten zijn voorzien van een geometrische figuur van glasgevelstroken door twee kleuren glas (geel en blauw). De ronding van de gevel wordt geaccentueerd door vanuit het midden te werken met een oplopend aantal stroken. Aan de binnenzijde zijn op het kozijn hoogglanzende rvs strips bevestigd die zorgen voor een weerspiegeling van de kleuren. De glasapplicatie geeft door zijn uitwerking extra kleur aan het gebouw.

Dit kunstwerk is, zoals meer van de ontwerpen van deze kunstenaar, een uitwerking van een gebaar, een beweging. Het geeft de ruimte eigenheid en herkenning en door de mathematische vormtaal rust en zekerheid.

Hedda Willem Buijs (1943) werkt al vele jaren als beeldend vormgever. Hij maakt zowel vrij werk als toegepaste kunst. Zijn werk is abstract met soms een zeker symboliek. In de loop der jaren heeft hij steeds meer franje losgelaten en zijn er strakkere vormen ontstaan. Als materiaal kiest hij vaak voor glas en roestvrij staal. Strak maar ook puur.

Rotonde ¾ volgen, RA Nieuweweg in tot volgende rotonde 27 en vervolgens RD de Kasteellaan in.

Op de hoek Kasteellaan/ Mr. van Coothlaan 28, Kasteellaan vervolgen tot Kasteel Wijchen. Aan de rechterzijde bij Kasteel Wijchen 29 30, aan de linkerzijde bij Gemeentehuis 31 32 op binnenplein.

Weg vervolgen GO in Sterrebos, RA Spoorstraat in 2. Rechts aanhouden en Spoorstraat vervolgen tot het Stationsplein.

Einde fietstocht.

26 GEMEENTEWERF

Het kunstwerk op de gevel van de Gemeentewerf is gemaakt van hout-plastiek en speelt in op het gebouw. Door repetering in het ontwerp ontstaat een aantrekkelijke koppeling. De gehele gevelpartij aan weerszijden van de hoofdingang is erbij betrokken. Het boeiboord is voorzien van de tekst "Gemeentewerf" in witte letters op ronde, blauw geschilderde houten panelen. Hierdoor ontstaat reliëf met schaduwwerking.

De kunstenaar Allard Budding is geboren in Veenendaal in 1963. Hij heeft in Amsterdam bij "De Ateliers" de studierichting schilderen gevolgd. Allard Budding zegt zelf over zijn kunstwerken: "Ik zeg nooit iets over mijn werk, omdat ik vind dat mijn werk voor zich spreekt. Het is niet voor niets beeldende kunst". Voorts vindt hij dat een ieder er mee mag en kan doen (kijken, interpreteren, fantaseren etc.) wat hij wil of in hem opkomt. "Het is mijn mening dat een tekst nooit de volledigheid van het werk kan vertegenwoordigen. Bovendien zorgt een tekst over het werk bij veel mensen vaak voor "richtinggevend kijken". Eerst lezen zij de "uitleg" om daarna met dat in gedachten het werk te gaan bekijken en zo worden soms andere kanten van het werk misschien wel niet gezien, want vaak is werk voor meerdere uitleg vatbaar en de kijker moet alle ruimte hebben om naar persoonlijke behoefte het werk te kunnen bekijken, interpreteren of associëren.

27 WAAR HET OOG AL IS, WIL DE VOET NAAR TOE

Het beeld is in 2006 gemaakt als markering voor de oude verbindingsweg van Wijchen naar Nijmegen. Het is een verwijzing naar vroeger tijden toen kooplieden vaak nog te voet gingen tussen stad en dorp. De plaats ligt aan de rand van de oude bebouwing en markeert daar de toegang naar Wijchen. Het beeld is gemaakt van keramiek (hardgebakken klei) en is herkenbaar als een menselijke figuur. De figuur rust op twee grote voeten, die in een vloeiende beweging overgaan naar een sterk gestileerde heup, romp en hoofd. De opgaande lijn mondt uit in een kijker waar normaal een gezicht zou zitten. De buitenkant is afgewerkt met een glanzende blauw-groene glazuur. De hoogte is 320 cm; de grootste breedte (voet) is 130 cm. Het beeld is gemaakt door Albert Dedden en Paul Keizer uit Deventer.

28 VEEHANDELAREN

Het bronzen beeld is een geschenk van de Rabobank aan de gemeente Wijchen en is onthuld tijdens de paardenmarkt in Wijchen op 14 oktober 2006.

De kunstenaar Gerard Brouwer is geboren in Leiden. Hij volgde opleidingen bij Artibus in Utrecht (1969-1975) en aan de Rijksacademie voor beeldende kunsten in Amsterdam (1975-1979). De beelden van Gerard Brouwer hebben een oer-Hollands karakter. Hij laat stevige, volkse mensen zien tijdens hun dagelijkse bezigheden. Paren en gezinnen, boeren en zakenlui, muzikanten en sporters en zelfs dieren hebben in hun voorkomen eenzelfde stevigheid en rust. De vormgeving is ongekunsteld. Gerard Brouwer houdt van zijn vak, zowel in artistieke als in ambachtelijke zin. Zijn beelden zijn van hoge technische kwaliteit. Het is een bescheiden en gedreven vakman die zijn eigen weg gaat.

29 CENTAUR

De Centaur is een figuur uit de Griekse mythologie. Deze Centaur (1973) van kunstenaar Ed van Teeseling is een evenbeeld van Cheiron. Hij is een centaur die zich onderscheidt van de andere centauren door zich te ontwikkelen in kennis en wijsheid van de muziek, medicijnen, het boogschieten, genezing en kunst. Cheiron was onsterfelijk. Maar toen hij door een giftige pijl van Herakles werd gewond, stond hij zijn onsterfelijkheid af aan Prométheus, om door de dood van zijn pijnen te worden verlost. Door zijn leven te geven aan een ander verkreeg hij een plaats tussen de sterren, als sterrenbeeld boogschutter.

Voor de kunstenaar Ed van Teeseling (Nijmegen) is Cheiron het symbool van verbinding tussen de natuur (het paard) en de beschaving (de mens). Ed van Teeseling is geboren in Amsterdam en doorliep de Kunstacademie in Arnhem.

Hij kijkt van nature abstract. Dat wil zeggen dat zijn beelden eenheid verkrijgen door het samenbrengen van ontlede vormen. De ruimte waar het beeld wordt geplaatst is zeer belangrijk. "Het beeld moet een onderdeel zijn van de ruimte waarin het zich bevindt", aldus van Teeseling.

30 POTPLANT

De "Potplant" is één uit een serie van twaalf potplanten, die gemaakt zijn in de periode 1974-1978. Het beeld dat vervaardigd is uit cortenstaal is 2,50 meter hoog, de steel met de knop heeft een menselijke maat van 1.80 meter. De kunstenaar Huub Kortekaas wil hiermee de potplant vergelijken met de mens. De pot verwijst naar de maatschappelijke gebondenheid van het individu. Maar binnen deze gebondenheid is er ruimte voor bewegingsvrijheid; de steel en de knop verwijzen hiernaar. De Potplant werd in 1976 geplaatst in de buurt van de Mr. Van Thielhal te Wijchen en is in 1999 herplaatst naar de Kasteeltuin.

Huib Kortekaas (geboren op 17 juli 1935 te 's-Gravenzande) is een beeldend kunstenaar die

in het Westland geboren is als zoon van een tuinder. Veel van de beeldhouwwerken van Kortekaas hebben planten als inspiratiebron: de plant als metafoor van het verlangen van de mens om zich te ontplooiën. In plaats van het tuintersbedrijf van zijn vader voort te zetten werd Huub onderwijzer. Rond 1965 zegt hij het onderwijs vaarwel om leven en kunst tot een nieuwe eenheid te laten groeien. Huub Kortekaas is woonachtig in Winssen (gemeente Beuningen).

31 EMILIA

Het hart van Wijchen vormt het romantische kasteel dat twee beroemde bewoners heeft gekend; Emilia van Nassau, de dochter van Prins Willem van Oranje en haar geliefde Emanuel van Portugal.

Emilia werd op 10 april 1569 als dochter van prins Willem van Oranje Nassau en zijn tweede gemalin Anna van Saksen geboren. Ze was een volle zuster van prins Maurits. Na de dood van haar vader leerde ze in Den Haag prins Emanuel van Portugal kennen. Emilia werd hopeloos verliefd op Emanuel. Dit was in het geheel niet naar de zin van prins Maurits. Emilia stoorde zich niet aan haar broer om Emanuel op te geven en trouwde met hem. Er volgde voor Emilia en haar echtgenoot een periode van zware financiële zorgen, die niet bepaald minder werden door de geboorte van twee zoons en zes dochters. In 1608 echter kwam er een verzoening met Maurits tot stand. En door een overeenkomst ter verdeling van de nalatenschap van haar vader Willem van Oranje kon Emilia het kasteel van Wijchen kopen. Het bronzen beeld van Emilia is gemaakt door kunstenaar Paul de Swaaf (Nijmegen) en is in 1984 geplaatst.

32 TOTEM

Het beeld van keramiek is een geschenk van de politie bij de loskoppeling van de gemeente in 1993. Bij het vervaardigen van de Totem is nadrukkelijk rekening gehouden met de tekens die symbool staan voor de politie en de gemeente Wijchen. De weg die de kunstenaar bewandelt om haar verhaal te vertellen is goed zichtbaar in het beeld. Ze begint onderaan en baant zich zo een weg naar boven. De afbeeldingen en kleuren van de totem getuigen van bloei, beweging en leven.

De tekens zitten vol met symboliek maar zijn voor de beschouwer wel toegankelijk. In de totem komen idee, inhoud en expressie in één vorm samen. Kunstenaar Jackie Bouw is geboren op 22 februari 1948. Ze volgde de beroepsopleiding Keramiek in Gouda en de Academie voor beeldende kunst, afdeling beeldhouwen in Rotterdam. De vitaliteit van het werk zit in de vorm, kleur en de symboliek. Het zijn signalen waarmee ze de zintuigen en fantasie prikkelt. Je komt zelfs fysiek in beweging. De verhalende compositie van het beeld vraagt om het beeld heen te lopen.

Wandelroute Wijchen

Lengte wandelroute: 9 kilometer

Start: VVV Serviceshop Wijchen, Stationsplein 2, Wijchen

De nummers van de beelden corresponderen met de beschrijving elders in deze brochure.

Het Stationsplein oversteken en de Bronckhorstlaan in, deze GO in Meester van Coothlaan.

Doorlopen tot aan de Meerdreef en de rotonde oversteken dan LA via het park het fietspad op. **18** en **19**. Verder wandelen en de Meerdreef volgen en aan het eind RA, de Oosterweg op **20**.

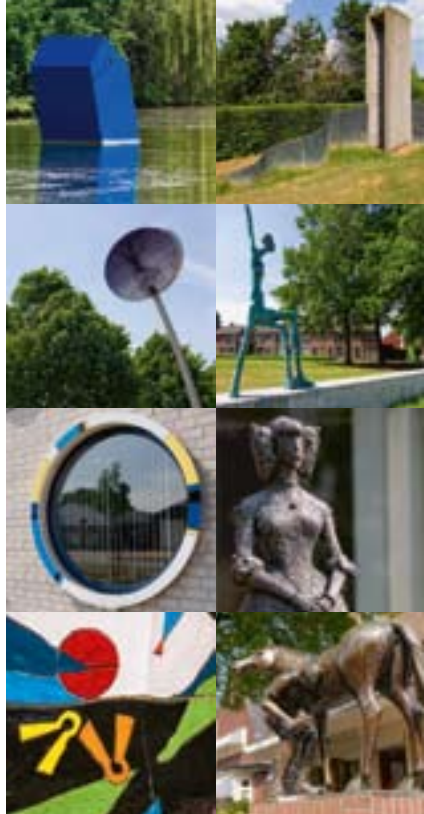
Net voor de kruising **16** LA het Sint Jorispad op. LA de Valendrieseweg in **23**, de Ringlaan oversteken en de 2^e RA Haagdoornstraat.

Tot aan de Acaciastraat dan RA zie links **24** op het Everardusplein. De Acaciastraat vervolgen, Ringlaan oversteken en 2^e RA Urnenveldweg in **25** RD, weg GO in zandpad (linksaanhouden). LA St. Jorispad, Leemweg oversteken, St. Jorispad vervolgen. Einde LA en gelijk RA Havenweg. 2e Straat LA Kamerlingh Onnesstraat in **26**.

Op rotonde LA de Nieuwegeweg op **16** tot aan de volgende rotonde **27** en daar recht oversteken de Kasteellaan in. Kasteellaan vervolgen, op kruispunt Mr. Van Coothlaan en Bronckhorstlaan **28**. Kasteellaan vervolgen.

Aan de rechterzijde bij het Kasteel de kunstwerken **29** **30**, aan de linkerzijde bij Gemeentehuis **31** **32** op binnenplein).

Weg vervolgen GO in Sterrebos, RA Spoorstraat in **2**. Links langs het park lopen tot aan de splitsing met de Teersmortelweg met aan de linkerzijde **1**. Nu de Stationslaan volgen tot aan de rotonde, Stationsplein. Einde VVV Serviceshop Wijchen.

Colofon

Uitgave:

Gemeente Wijchen i.s.m.
Regionaal Bureau voor Toerisme KAN
Postbus 156, 6660 AD Elst
www.wijchen.nl, www.vvvwijchen.nl

Fotografie:

Peter Timmermans

Vormgeving en druk:

Thoben Offset Nijmegen

© Gemeente Wijchen, 2008

GEMEENTE
WIJCHEN

REGIONAL TOERISTENBOND ARNHEM-NIJMEGEN

REGIONAAL BUREAU VOOR TOERISME
KNOOPPUNT ARNHEM-NIJMEGEN

De inhoud van deze brochure is met de grootst mogelijke zorg samengesteld. Alle informatie is aan wijziging onderhevig. Aansprakelijkheid ten aanzien van onvolledigheden of wijzigingen kan niet worden aanvaard.